

Den sorte maskot bliver blegere år for år

I dag fejres Sankt Nikolaus i Belgien og Holland, og for mange belgiske og hollandske børn er festen decembers største begivenhed. De seneste år har landenes slavehistorie dog indhentet festen, og man diskuterer, om en slavedreng fortsat kan være central figur i begivenhederne

METTE DAHLGAARD
SKRIVER FRA BELGIEN
udland@k.dk

Der er rift om pladserne ved kajen i belgiske Antwerpen, så syvårige Simon De Grande løber ingen chancer. Sammen med sin familie er han stået tidligt for for at være i forreste række, når skibet ankommer. De vakse øjne bag Harry Potter-brillerne spejler skiftevis ud over havnens stille vand og over på Kristeligt Dagblads udsendte, der spørger hans forældre, hvorfor familien står her med kulde-rødmendene næser.

”Jeg er glad for, at vi kan tale engelsk. Simon har haft svært ved at sove af bare spænding, og det vil ødelægge det for ham, hvis han vidste, hvad vi taler om,” forklarer drengens far, Robin De Grande.

For Simon De Grande og de fleste børn i Belgien og Holland overgår fejringen af Sankt Nikolaus julen. I slutningen af oktober begynder helgenfiguren at optræde i husstandsdelte reklamer, hvor den hvidskæggede mand i rød kappe pryder alt fra Speculos-småkager til finere belgisk chokoladekunst. Ifølge legenden bor Sankt Nikolaus i Spanien og sejler til Belgien og Holland midt i november, hvor fejringen begynder. De næste uger besøger biskoppen fra Myra skoler, legetøjsbutikker og tennisklubber for at undersøge, om børnene har været søde. Det hele ender med, at børnene får legetøj på hans fødselsdag, som er i dag.

Mørke toner fra dampskibets tågehorn blander sig med lyden fra flokken af Sankt Nikolaus’ hjælpere, der vinker, hopper og danser på skibsdækket. De går under fællesbetegnelsen Zwarte Piet (Sorte Peter) og er ikkædt posede shorts og jakker med gyldne knapper, der leder tankerne hen på en narfigur. I ansigtet er der mørke streger, der skal forestille sod fra skorstenen.

Med fremstrakt hånd byder Antwerpens borgmester officielt Sankt Nikolaus velkommen, mens landsdækkende live-tv indfanger, hvordan hæren af hjælpere med gøgl og glæde uddeler klementiner og småkager til tusindvis af ventende børn.

Zwarte Piet har ikke altid været ventet med fryd og spænding. For Simon De Grandes bedsteforældre var Zwarte Piet et skræmmebillede. I de oprindelige fortællinger var Sankt Nikolaus’ dengang kulsorte følgesvend udstyret med et ris, der truede med at afklappe uartige børn. De allermoste uovne unge røg ifølge sagnet i Zwarte Plets lærredssæk og blev solgt til slavehandel i Spanien.

Et gevaldigt pædagogisk tvist har ændret radikalt på belgiske og hollandske børns opfattelse af Zwarte Piet. I børne-tv kan Sankt Nikolaus ikke klare sig uden sine hjælpere. Nogle er specialister i at klære i skorstenen og aflevere gaver, andre passer på den

► **Når man kun har positive følelser over for sin barndomshelt, så kan det opleves meget voldsomt, når folk fortæller dig, at han er en racistisk figur.**

JUDI MESMAN,
PSYKOLOGIPROFESSOR VED
LEIDEN UNIVERSITET

dyrebare bog med alle børns ønsker, og atter andre fremstiller gaver og pakker dem ind.

For syvårige Simon De Grande er den lettere distraerte Sankt Nikolaus en biperson. Men fortællingen om Zwarte Piet lever han sig til gengæld så meget ind i, at han drømmer om at komme på Zwarte Piet-skole. Allerede nu mimer han sit idolls mange gøremål: Ligesom Zwarte Piet holder styr på brevene med børns ønsker, tømmer Simon familiens postkasse og deler med alvorlig mine breve ud til rette modtager. Han øver sig også i at pakke gaver fint ind, skrive navn på og lægge dem i skoene, sådan som sagnet også foreskriver.

Selvom Zwarte Plets karaktertræk har ændret sig, så er han stadig en kontroversiel figur.

Forklaringen skal findes i ansigtsfarven og det kulørte tøj. I slutningen af 1600-tallet var det på mode blandt det bedre borgerskab at have ”negerpajer”, og moden bredte sig fra Antwerpen til Holland. Det ved vi blandt andet fra malerier, der viser, hvordan adelen lod sig portrætter med deres slavedrenge. Da den dystre følgesvend Zwarte Piet i 1850’erne materialiserede sig i børnebøger, var 1600-tallet et ideal, og man søgte inspiration i de gamle malerier, har kunsthistoriker ved Amsterdam Universitet Elmer Kolfin kortlagt.

”Ligheden mellem disse overklasse-slavedrenge og Zwarte Piet, som vi kender ham i dag, er så slående, at de må have været udgangspunktet,” siger Elmer Kolfin. Han understreger, at Zwarte Plets gamle omdømme som bømmand ikke flugter med, hvordan man i øvrigt portrætterede sorte mennesker dengang. Men, tilføjer han:

”Jeg tror, at synet af sorte mennesker, som var ukendte for mange, kunne skræmme børn dengang. Traditionelt blev Djævelen også portrætteret som sort, ligesom navnet Zwarte Piet var et slags øgenavn for Djævelen i 1900-tallet.”

I dag har forklaringen på Zwarte Plets mørke hud intet med en slavedreng at gøre. Sod fra skorstenen, når gaverne skal afleveres, farver huden sort, lyder logikken.

▲ Sankt Nikolaus og hans hær af hjælpere, der går under fællesbetegnelsen Zwarte Piet (Sorte Peter), hilser på de fremmødte børn ved ankomsten til havnen i Antwerpen. Senere uddeler hjælperne blandt andet klementiner og småkager til de tusinder af ventende børn, mens andre indsamler breve med ønsker, der indskrives i den store røde, tunge bog, som indeholder alle børns ønsker. – Foto: Kristof van Accom/Zuma Press/ritzau.

Sankt Nikolaus og hans hjælpere

► **Sankt Nikolaus var biskop** i Myra i Lycien (det nuværende Tyrkiet) i 300-tallet. Han fejres i blandt andet Tyskland, Belgien og Holland på sin fødselsdag den 5. december. Mens hollandske børn modtager gaver om aftenen, må tyske og belgiske børn vente til den 6. december.

► **Ifølge folkesagnet kommer Sankt Nikolaus** i november sejlede fra Spanien. I de tidligere fortællinger red han sin hvide hest op på hustagene og kastede gaver ned gennem skorstenene til artige børn. Også i dag stiller børn deres sko ved kaminen eller ved hoveddøren, som griber gaverne i løbet af natten.

► **Sankt Nikolaus er den** egentlige inspirationskilde til Santa Claus.

► **I 1850’erne blev Zwarte Piet**, en slags kulsort bømmand, introduceret. Han medbragte et ris, hvis uartige børn skulle prygles. Var det helt slemt, røg børnene i Zwarte Plets lærredssæk og blev solgt til slavehandel i Spanien.

► **I dag har rollerne ændret sig markant**, og Zwarte Piet betragtes af mange børn i Belgien og Holland som den egentlige hovedperson.

KILDE: BLACK PETE THROUGH THE EYES AND DUTCH CHILDREN, MESMAN 2016

At hans kulørte tjenesteuniform ikke bliver tilsmudset, og at han ofte optræder med karikerede røde læber og en guldring i øret, har man længe set stort på.

Det lader dog til, at slavehistorien alligevel indhenter de festlige begivenheder. Sidste efterår sagde den hollandske børneombudsmand, at Zwarte Piet i sin nuværende form strider mod FN’s konvention om børns rettigheder, fordi han kan bidrage til ”mobning, udelukkelse eller diskrimination” på baggrund af hudfarve. I 2015 mente FN’s Udvalg om Racediskrimination, at man bør droppe Zwarte Piet, da han er en negativ stereotyp på sorte, og fordi han opleves som et mindet om slavetiden.

På havnekajen i Antwerpen lytter man til kritikken, og Zwarte Plets hud er blevet gradvist lysere. Også i Amsterdam har karakteren undergået en større makeover. Navnet er udskiftet med Schoorsteen Piet (Skorstens-Peter) eller Slet og ret Piet, og i år er tøjet blevet udskiftet,

▲ Syvårige Simon De Grande drømmer om at blive Sankt Nikolaus’ hjælper – derfor står der ”hjælper i lære” på hans badge – og venter sammen med søsteren Aude her i Antwerpen på sit idol. – Foto: Mette Dahlgaard.

så han nu ligner en spansk adelsmand.

I lokalsamfund holder man dog fast i det sortmalede ansigt, og 80 procent af den hollandske befolkning mener stadig, at Zwarte Piet bør forblive sort. Det kan forklare, hvorfor Hollands børneombudsmand sidste år modtog dødsstrusler for at sige, at figuren bidrager til diskrimination. Flere gange er demonstranter for og imod karakteren tórnet sammen, og det er efterhånden også et ritual, at især højreorienterede politi-

tilbage til Amsterdam. Man frygtede et opgør.

Judi Mesman er psykologiprofessor med speciale i børn og familier ved Leiden Universitet. Sidste år satte hun sig for at undersøge, om Zwarte Piet lærer ”hvide” børn negative fordomme om sorte.

Det er velkendt, at små børn ikke er farveblinde, og at de rangordner folk efter, hvad de kender. Via en interview-undersøgelse blandt godt 200 hollandske familier med børn i alderen 5-7 år fandt hun ud af, at børn snarere ser Zwarte Piet som en klovnfigur end som sort. For dem er han en beundringsværdig karakter.

”De var overvældende positive. De så ingen negative karaktertræk hos Zwarte Piet. Han var klog, sej og sjov. Man kunne have frygtet, at negative karaktertræk som doven eller ubegavet blev fremhævet, men det så vi ikke,” forklarer Judi Mesman.

Hun understreger, at selv om Zwarte Piet har et positivt image blandt børn, kan han godt bære racistiske undertoner med sig. Undersøgelsen siger nemlig ikke noget om, hvordan den voksende gruppe af kritikere ser på ham.

Holland ser sig selv som et tolerant og åbent samfund og derfor vækker beskyldninger om racisme vrede. Judi Mesman har også et bud på, hvad der mere præcis trigger oprettelsen hos nogle.

”Når man kun har positive

følelser over for sin barndomshelt, så kan det opleves meget voldsomt, når folk fortæller dig, at han er en racistisk figur. Nogle vil endda beskyldte dig for at være racist. Hvis du har troet på noget så stærkt, så dybt og så positivt fra helt lille, så bliver du stødt og vred, når din tradition bliver gjort til noget grimt og forkert,” siger hun.

Der er ikke plads til racisme eller stigmatisering i syvårige Simon De Grandes barndomshjem. Hans ønske om selv at blive Zwarte Piet er stærkere end nogensinde, efter at han har mødt sit idol, fortæller hans far, da Kristeligt Dagblad senere kontaktede familien. Han har endda ringet til sine bedsteforældre for at forsikre dem om, at fremtidsplanerne er intakte.

For syvårige Simon og hans 10-årige søster, Aude, er fejringen af Sankt Nikolaus først og fremmest en magisk bømefest, mens julen er en fest for hele familien, forklarer Robin De Grande:

”Selvom julemanden bliver mere udbredt i Belgien, har vi besluttet ikke at stige på, da historien om julemanden minder meget om Sankt Nikolaus. Faktisk har vi fortalt vores børn, at Sankt Nikolaus og julemanden har lavet en aftale. Sankt Nikolaus sørger for gaver til børn i Belgien og Holland, mens julemanden giver gaver alle andre steder. Når der er jul hos os, så ved børnene, at gaverne under træet er fra enten os eller deres bedsteforældre.”

Sydafrikanernes opskrift på lykke handler om håndgribelig snusfornuft

Alle kan tjene flere penge, hvis de går fornuftigt og tålmodigt til værks. Det er budskabet i selvhjælpsbogen ”My Money”, der sælger stort i Sydafrika

hvad læser de i verden

AF KARITTE LIND BEJER
bejer@k.dk

Et kloget menneske har engang sagt, at hvis et menneske har penge nok til at leve det liv, han vil leve, så fylder penge ikke noget særligt i hans bevidsthed. Hvorimod penge og kampen for at få fat i dem konstant fylder i hans bevidsthed, hvis han ikke har penge nok til at dække sine fornødenheder.

Set i det lys giver det mening, at sydafrikanernes foretrukne selvhjælpsbog i øjeblikket hedder ”My Money – a Financial Planning Guide For Ordinary People” (Mine penge – en guide til planlægning af almindelige menneskers økonomi) og handler om: penge. Bogen udkom i oktober og ligger i øjeblikket øverst på den store internet-boghandel Loots bestsellerliste over selvhjælpsbøger.

I gennemsnit tjener en sydafrikaner, hvad der svarer til omkring 33.000 kroner om året – eller 2750 kroner om

måneden. Tallene dækker dog over kolossale uligheder indbyrdes i befolkningen. Uligheder, der betyder, at selvom der findes en del velstående sydafrikanere, så lever 16 procent af sydafrikanerne under den officielle fattigdomsgrense.

Dermed er Sydafrika også et land, hvor millioner drømmer om at få flere penge, millioner er optaget af at passe godt på de penge, de har, og en stor mellemgruppe kæmper for at få enderne til at mødes, til trods for at de ikke er fattige.

Forfatteren til ”My Money”, Gerald C. Mwandambira, er økonom og finansmand og daglig leder af The Financial Planning Institute of Southern Africa (FPI) i Johannesburg, hvor han blandt andet bistår velhavende enkeltpersoner og organisationer med at forvalte deres penge.

Hovedbudskabet i hans bog er, at alle, der vil, kan blive bedre til at forvalte deres penge og dermed få flere mellemhænderne. Og bogen giver gode råd til alt, der har med penge at gøre: Hvordan lægger man et fornuftigt bud-

get. Hvor ændrer man livsstil, så man overhovedet får råd til at spare op. Hvordan får man penge til at yngle, mens man selv tjener endnu flere. Hvordan får man råd til at sende sine børn i privatskole eller på universitetet.

Ifølge Gerald C. Mwandambira er sydafrikanerne generelt ”dårlige til at spare op”. Eksempelvis sætter alt for mange sydafrikanere førstegangsforældre deres barn i verden uden at have gjort sig nogen tanker om, hvordan det vil påvirke deres

Ny bogserie

► **På denne plads skriver** Kristeligt Dagblads korrespondenter om de selvhjælpsbøger, der topper bestsellerlisterne rundt om i verden.

økonomi, konstaterer han i bogen.

Budskabet vækker genklang i Sydafrikas forholdsvis lille læserskare. For er man vokset op i et hjem, hvor hverdagen mest består i en kamp for at få mad på bordet, tøj på kroppen, medicin og skolebøger til børnene, er det usikkert, om man har fået lært derhjemme, hvordan man udarbejder et budget eller åbner en bankkonto.

Derfor nummer bogen også meget enkle råd som her til førstegangsforældre: ”Medregn de udgifter, i vil få til

bleer og mælkeerstatning, og fratæk de indtægter, I ikke får på grund af barselsorlov.” Penge er nemlig et værktøj, og som med alt værktøj kræver brugen af det, at du har lært at bruge værktøjet ordentligt, lyder det et andet sted i bogen. I en anmeldelse af bogen foreslår den sydafrikanse pengepsykolog Winnie Kune-begejstret, at enhver sydafrikaner bør anskaffe sig ”My Money”. Bogen er nemlig ”en opskrift på lykke, sundhed, rigdom og visdom”, konkluderer hun.